

534.

Na osnovu člana 85 stav 3 Zakona o bezbjednosti hrane („Službeni list CG“, broj 57/15), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donijelo je

**PRAVILNIK
O NAČINU VRŠENJA SLUŽBENIH KONTROLA PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG
PORIJEKLA NAMIJENJENIH ISHRANI LJUDI***

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se način vršenja službenih kontrola proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ishrani ljudi.

Način vršenja službene kontrole

Član 2

- (1) Službene kontrole proizvoda životinjskog porijekla vrše se radi provjere:
- 1) isunjavanja zahtjeva o higijeni hrane;
 - 2) isunjavanja posebnih zahtjeva higijena za proizvode životinjskog porijekla;
 - 3) nus proizvoda životinjskog porijekla koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi;
 - 4) sprovođenja dobre higijenske prakse i postupaka zasnovanih na HACCP principima;
 - 5) životinja prije i poslije klanja i svježeg mesa;
 - 6) školjki, pektinida i bodljokožaca;
 - 7) proizvoda ribarstva; i
 - 8) sirovog mlijeka, kolostruma i mliječnih proizvoda;
 - 9) uslova smještaja i sistema uzgoja životinja.
- (2) Službene kontrole iz stava 1 tač. 4 i 5 ovog člana vrše se u skladu sa Prilogom 1 koji je sastavni dio ovog pravilnika.
- (3) Službene kontrole iz stava 1 tačka 6 ovog člana vrše se u skladu sa Prilogom 2 koji je sastavni dio ovog pravilnika.
- (4) Službene kontrole iz stava 1 tačka 7 ovog člana vrše se u skladu sa Prilogom 3 koji je sastavni dio ovog pravilnika.
- (5) Službene kontrole iz stava 1 tačka 8 ovog člana vrše se u skladu sa Prilogom 4 koji je sastavni dio ovog pravilnika.
- (6) Službene kontrole iz stava 1 tačka 9 ovog člana vrše se u skladu sa Prilogom 5 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Službene kontrole sprovođenja dobre higijenske prakse

Član 3

Službene kontrole sprovođenja dobre higijenske prakse vrši se radi provjere:

- 1) podataka o lancu ishrane;
- 2) rasporeda, uređenja i održavanja prostorija/prostora i opreme;
- 3) higijene prije, tokom i nakon obavljanja poslova;
- 4) lične higijene zaposlenih;
- 5) suzbijanja štetočina;
- 6) kvaliteta vode;
- 7) temperature; i
- 8) hrane za životinje koja se doprema i otprema iz objekta i dokumentacije koja prati tu hranu.

Službena kontrola postupaka zasnovanih na HACCP principima

Član 4

- (1) Službena kontrola sprovođenje postupaka zasnovanih na HACCP principima obuhvata provjeru da li subjekat u poslovanju hranom primjenjuje postupke, stalno i pravilno i da li ti postupci omogućavaju da proizvodi životinjskog porijekla:
- 1) ispunjavaju propisane mikrobiološke kriterijume;
 - 2) ispunjavaju propisane zahtjeve za rezidue i kontaminante; i
 - 3) ne sadrže strana tijela.
- (2) Ukoliko subjekat u poslovanju hranom primjenjuje vodiče za primjenu postupaka zasnovanim na principima HACCP službenom kontrolom vrši se provjera pravilne primjene vodiča.

Službena kontrola živih životinja na gazdinstvu prije klanja

Član 5

- (1) Službena kontrola živih životinja (živine, svinja, divljači iz uzgoja) prije klanja (ante mortem pregled) može da se vrši na gazdinstvu porijekla.
- (2) Nakon izvršenog pregleda iz stava 1 ovog člana službeni veterinar izdaje zdravstveno uvjerenje na obrascu 1 koji je sastavni dio ovog pravilnika, koji treba da prati životinje do klanice.

- (3) Здравствено uvjerenje za živinu koja se uzgaja za proizvodnju jetrene paštete (foie gras) i za živinu sa odloženom evisceracijom, koja je zaklana na gazdinstvu porijekla, službeni veterinar nakon izvršenog ante mortem pregleda izdaje zdravstveno uvjerenje na obrascu 2 koji je sastavni dio ovog pravilnika.
- (4) Zdravstveno uvjerenje iz stava 3 ovog člana treba da prati trupove živine do klanice ili objekta za rasijecanje.
- (5) Životinje zaklane na gazdinstvu porijekla nakon izvršenog ante mortem pregleda mora da prati zdravstveno uvjerenje koje izdaje službeni veterinar na obrascu 3 koji je sastavni dio ovog pravilnika.
- (6) Divljač iz uzgoja koja je zaklana na gazdinstvu porijekla zbog opasnosti za lica koja ih uzgajaju ili zaštite dobrobiti životinja službeni veterinar izdaje zdravstveno uvjerenje na obrascu 4 koji je sastavni dio ovog pravilnika.
- (7) Nakon izvršenih službenih kontrola službeni veterinar sačinjava zapisnik na obrascu 5 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Prestanak primjene

Član 6

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje primjena Pravilnika o načinu vršenja veterinarsko-sanitarnog pregleda i kontrole životinja pre klanja i proizvoda životinjskog porijekla („Službeni list SFRJ“, broj 68/89 i „Službeni list SCG“, broj 10/03), osim čl. 33, 55, 202, 203 i 204.

Stupanje na snagu

Član 7

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 323-144/16-4

Podgorica, 15. aprila 2016. godine

Ministar,
Prof. dr **Petar Ivanović**, s.r.

PRILOG 1

NAČIN VRŠENJA SLUŽBENE KONTROLE DOBRE HIGIJENSKE PRAKSE I POSTUPAKA ZASNOVANIH NA HACCP PRINCIPIMA ŽIVOTINJA PRIJE I POSLIJE KLANJA I SVJEŽEG MESA**Odjeljak I****SLUŽBENA KONTROLA DOBRE HIGIJENSKE PRAKSE I POSTUPAKA ZASNOVANIH NA HACCP PRINCIPIMA****Dio 1****A. Provjera postupaka**

- (1) Pored kontrole dobre higijenske prakse iz člana 3 ovog pravilnika vrši se provjera postupaka za sakupljanje, prevoz, skladištenje, rukovanje, obradu i upotrebu ili uništavanje nus proizvoda životinjskog porijekla, uključujući i specifični rizični materijal.
- (2) Prilikom provjere postupaka zasnovanih na HACCP principima iz člana 4 ovog pravilnika vrši se provjerava da meso:
 - 1) nema patofiziološke anomalije ili promjene;
 - 2) ne sadrži fekalna ili druge nečistoće;
 - 3) ne sadrži specifični rizični materijal, osim kako je to određeno posebnim propisima; i
 - 4) da je proizvedeno u skladu sa propisom o mjerama za sprječavanje transmisivnih spongioformnih encefalopatija (u daljem tekstu: TSE).

B. Podaci o lancu ishrane

- (1) Službeni veterinar vrši provjeru podataka iz evidencija koje se vode na gazdinstvu i rezultate izvršenih ispitivanja uzima u obzir pri vršenju ante mortem i post mortem pregleda.
- (2) Prilikom vršenja službene kontrole službeni veterinar vrši preglede sertifikata, odnosno uvjerenja o zdravstvenom stanju koja prate životinje, kao i izvještaj veterinara na nivou primarne proizvodnje.
- (3) Službeni veterinar prilikom vršenja kontrole sprovođenja postupaka zasnovanih na HACCP principima može uzeti u obzir sopstvene sisteme kontrole subjekata u proizvodnji hranom.

C. Ante mortem

- (1) Ante mortem pregled svih životinja prije klanja vrši službeni veterinar u roku od 24 sata od dolaska u klanicu, odnosno najmanje 24 sata prije klanja.
- (2) Ante mortem pregledom službeni veterinar treba da utvrdi da li kod životinje postoje znaci koji ukazuju:
 - 1) na ugroženost dobrobiti; i
 - 2) na štetno djelovanje na zdravlje ljudi ili životinja, a naročito u pogledu zoonoza i drugih bolesti životinja.
- (3) Pored ante mortem pregleda službeni veterinar, vrši klinički pregled svih životinja za koje se sumnja da su bolesne.
- (4) U slučaju prinudnog klanja životinja van klanice i u slučaju odstrijeljene divljači, službeni veterinar u klanici ili objektu za obradu divljači vrši provjeru izjave držaoca životinje u kojoj je naveden identitet i veterinarsko medicinski proizvodi koje je životinja primila i datum karance.
- (5) Ante mortem pregled može se obavljati na gazdinstvu porijekla životinja pod uslovom da se ante mortem pregled obavlja i na klanici u slučajevima utvrđenim ovim pravilnikom.

D. Dobrobit životinja

Službeni veterinar vrši provjeru zaštite dobrobiti životinja tokom prevoza i klanja.

E. Post mortem pregled

- (1) Nakon klanja, trupovi i pripadajući nus proizvodi životinjskog porijekla podvrgavaju se post mortem pregledu.
- (2) Post mortem pregled vrši se vizuelnim pregledom spoljašnje površine trupa ili nus proizvoda klanja sa što manjom manipulacijom ili upotrebom posebne opreme, radi otkrivanja zoonoza i drugih bolesti.
- (3) Post mortem pregled u zavisnosti od brzine linije klanja vrši odgovarajući broj službenih veterinara.
- (4) Palpacija i zarezivanje (incizija) djelova trupa, nus proizvoda životinjskog porijekla, jestivih i nejestivih i laboratorijska ispitivanja vrše se radi:
 - 1) uspostavljanja dijagnoze; ili
 - 2) otkrivanje prisutnosti:
 - bolesti životinja;
 - rezidua ili kontaminenata u količinama većim od propisanih;
 - neusaglašenosti sa propisanim mikrobiološkim kriterijumima, ili
 - radi utvrđivanja podesnosti mesa za ljudsku upotrebu ili ograničavanja njegove upotrebe, ako se radi o prinudno zaklanim životinjama.
- (5) Prilikom post mortem pregleda službeni veterinar može da zahtijeva da se trupovi domaćih kopitara, goveda starijih od šest mjeseci i domaćih svinja starijih od četiri nedjelje rasijeku na polovine po uzdužnoj crti kičmenog stuba, a glava ili trup rasijeku uzdužno, radi pregleda.
- (6) Prilikom post mortem pregleda preduzimaju se mjere za sprječavanje kontaminacije mesa prilikom palpacije i zarezivanja.

Dio 2**A. Ante mortem pregled svinja**

- (1) Službeni veterinar može da vrši ante mortem pregled svinja na gazdinstvu porijekla.
- (2) Pregled svinja iz stava 1 ove tačke obuhvata:

- 1) kontrolu evidencija ili dokumentacije na gazdinstvu, uključujući podatke o lancu ishrane;
- 2) pregled radi provjere da svinje:
 - ne boluju od bolesti koje se mogu prenijeti na životinje ili ljude prilikom rukovanja ili konzumiranja njihovog mesa;
 - ne pokazuju znake poremećaja ponašanja ili bolesti zbog čega bi meso bilo nepodesno za ishranu ljudi; ili
 - ne sadrže rezidue u količinama većim od propisanih, ili rezidue zabranjenih supstanci.
- (3) Svinje koje su pregledane u skladu sa st. 1 i 2 ove tačke šalju se direktno na klanicu i ne smiju se miješati sa drugim svinjama i mora da ih prati zdravstveno uvjerenje.
- (4) Ante mortem pregled svinja koji se obavlja u klanici obuhvata provjeru:
 - 1) identiteta životinje;
 - 2) zaštitu dobrobiti životinja i postajanja opasnosti koji mogu štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja.
- (5) Ukoliko se svinje ne zakolju u roku od tri dana od dana izdavanja uvjerenja iz stava 3 ove tačke ponovo se pregledaju:
 - 1) ako nijesu napustile gazdinstvo porijekla i izdaje se novo zdravstveno uvjerenje; i
 - 2) ako su na putu za klanicu ili su već dopremljene u klanicu.

B. Specifični rizični materijal i ostali nus proizvodi životinjskog porijekla

- (1) Službeni veterinar vrši kontrolu uklanjanja, odvajanje i prema potrebi označavanja nus proizvoda životinjskog porijekla.
- (2) Službeni veterinar vrši kontrolu preduzimanja mjere tokom klanja (uključujući omamljivanje) i uklanjanja specifičnog rizičnog materijala, radi izbjegavanja kontaminacija mesa.

C. Laboratorijsko ispitivanje

Službeni veterinar prilikom službene kontrole uzima uzorke radi:

- 1) otkrivanja zoonoza i uzročnika zoonoza;
- 2) dijagnostifikovanja TSE;
- 3) otkrivanja nedozvoljenih supstanci ili proizvoda i kontrole određenih supstanci u okviru programa monitoringa rezidua; i
- 4) otkrivanja drugih bolesti životinja.

Dio 3

A. Ante mortem pregled živine

- (1) Službeni veterinar može vršiti ante mortem pregled živine prije klanja na gazdinstvu porijekla.
- (2) Ante mortem pregled iz stava 1 ove tačke obuhvata:
 - 1) kontrolu evidencija ili dokumentacije na gazdinstvu, uključujući podatke o lancu ishrane;
 - 2) pregled jata radi provjere da živina:
 - ne boluju od bolesti koje se mogu prenijeti na životinje ili ljude prilikom rukovanja ili konzumiranja njihovog mesa;
 - ne pokazuju znake poremećaja ponašanja ili druge bolesti zbog čega bi meso bilo nepodesno za ishranu ljudi; ili
 - ne sadrži rezidue u količinama većim od propisanih, ili rezidue zabranjenih supstanci.
- (3) Živina koja je pregledana u skladu sa st. 1 i 2 ove tačke direktno se šalje na klanicu i ne smije se miješati sa drugom živinom i mora da ih prati zdravstveno uvjerenje.
- (4) Ante mortem pregled živine koji se obavlja u klanici obuhvata provjeru:
 - 1) identiteta živine; i
 - 2) zaštitu dobrobiti životinja i opasnosti koje mogu štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja.
- (5) Ukoliko se živina ne zakolje u roku od tri dana od dana izdavanja uvjerenja iz stava 3 ove tačke ponovo se pregleda:
 - 1) ako nije napustila gazdinstvo porijekla i izdaje se novo zdravstveno uvjerenje; i
 - 2) ako je na putu za klanicu ili je već dopremljena u klanicu.
- (6) Ukoliko se ante mortem pregled ne obavi na gazdinstvu porijekla, službeni veterinar vrši pregled jata u klanici.
- (7) Ako živina pokazuje kliničke simptome bolesti, ne smije se klati za ishranu ljudi i ta živina se može zaklati na liniji klanja na kraju redovnog procesa klanja, uz preduzimanje mjera predostrožnosti, radi sprječavanja širenja patogenih organizama, a odmah nakon njihovog klanja treba očistiti i dezinfikovati opremu i prostorije.
- (8) Ukoliko se radi o živini koja se uzgaja za proizvodnju jetrene pašete (foie gras) i o živini sa odloženom evisceracijom, koja je zaklana na gazdinstvu porijekla trupove te živine do klanice ili objekta za rasijecanje, mora da prati zdravstveno uvjerenje.

Lagomorfi iz uzgoja

Dio 4

Ante mortem pregled lagomorfa iz uzgoja vrši se u skladu sa dijelom 3 ovog odjeljka.

Divljač iz uzgoja

Dio 5

- (1) Ante mortem pregled divljači iz uzgoja može se vršiti na gazdinstvu porijekla, ako su ispunjeni posebni zahtjevi higijene za hranu životinjskog porijekla utvrđeni posebnim propisom.
- (2) Ante mortem pregled iz stava 1 ove tačke obuhvata provjeru dokumentacije i evidencije, uključujući podatke o lancu ishrane na gazdinstvu.
- (3) Ako se ante mortem pregled vrši prije klanja na gazdinstvu tri dana prije dopreme divljači u klanicu ante mortem pregled u klanicu obuhvata samo provjeru:
 - 1) identiteta divljači;
 - 2) zaštitu dobrobiti divljači i opasnosti koji mogu štetno djelovati na zdravlje ljudi ili divljači.
- (4) Divljač kod kojih je izvršen ante mortem pregled na gazdinstvu i koje su zaklane na gazdinstvu treba da prati zdravstveno uvjerenje do klanice.

Oznaka zdravstvene ispravnosti**Dio 6**

Nakon izvršenog post mortem pregleda trupova zaklanih životinja (domaće papkare i kopitare, divlje sisare iz uzgoja, osim lagomorfa i krupne divljači), službeni veterinar stavlja zdravstvenu oznaku u skladu sa posebnim propisom.

Odjeljak II**POSTUPCI NAKON OBAVLJENIH SLUŽBENIH KONTROLA****Obavješćavanje o rezultatima veterinarskih pregleda****Dio 1**

- (1) Službeni veterinar nakon izvršenih kontrola sačinjava zapisnik koji sadrži i podatke o utvrđenom stanju tokom pregleda i mjere koje treba preduzeti.
- (2) Ukoliko se službenom kontrolom utvrdi bolest životinja ili stanje koje bi moglo uticati na zdravlje ljudi i životinja ili dobrobit životinja službeni veterinar o tome odmah obavještava subjekta poslovanja hranom.
- (3) Ako službeni veterinar službenim pregledom utvrdi da je bolest ili stanje nastalo tokom primarne proizvodnje o tome odmah obavještava veterinara koji vrši zdravstveni nadzor na gazdinstvu porijekla i organ uprave nadležan za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (u daljem tekstu: Uprava), po potrebi.
- (4) Ako službeni veterinar pregledom životinja iz uvoza utvrdi bilo koju bolest ili stanje koji bi mogli uticati na zdravlje ljudi i životinja ili dobrobit životinja odmah obavještava Upravu, radi obavješćavanja nadležnih organa države iz kojih su uvezene životinje.
- (5) Ako službeni veterinar ante mortem i post mortem pregledom ili tokom sprovođenja drugih provjera i kontrola posumnja na zaraznu bolest odmah obavještava Upravu, radi preduzimanja mjera za sprječavanje širenja zarazne bolesti.

Postupanje u slučaju kad podaci o lancu ishrane nijesu dostavljeni**Dio 2**

- (1) Službeni veterinar može odobriti klanje životinja u klanici i ako podaci o lancu ishrane nijesu dostavljeni, pod uslovom da ti podaci budu dostavljeni prije stavljanja zdravstvene oznake.
- (2) Trupovi životinja iz stava 1 ovog dijela sa pripadajućim nus proizvodima životinjskog porijekla skladište se odvojeno od drugog mesa do stavljanja zdravstvene oznake.
- (3) U slučaju da podaci o lancu ishrane nijesu dostavljeni u roku od 24 sata od dopremanja životinje u klanicu, meso te životinje je nepodesno za ishranu ljudi, a ako životinja nije zaklana, usmrćuje se odvojeno od drugih životinja.
- (4) Životinje se ne smiju primiti u klanicu, ako dokumentacija koja prati životinju, evidencije ili drugi podaci ukazuju da:
 - 1) životinje potiču sa gazdinstva ili područja koja su pod zabranom kretanja životinja ili drugim ograničenjima zbog zdravlja ljudi ili životinja;
 - 2) prilikom liječenja nijesu poštovani propisi o upotrebi lijekova.
- (5) Izuzetno od stava 4 ovog dijela životinje se mogu klati, radi sprečavanja i uklanjanja opasnosti za zdravlje ljudi ili životinja.
- (6) Ako se životinje iz stava 4 ovog dijela nalaze u klanici, moraju se odvojeno usmrstiti, a meso tih životinja ne smije se koristiti za ishranu ljudi.
- (7) Ukoliko prateća dokumentacija, evidencije ili drugi podaci ne odgovaraju stvarnom stanju na gazdinstvu porijekla ili stvarnom stanju životinja službeni veterinar sprovodi dodatne mjere kontrole.

Postupanje sa živim životinjama koje nijesu identifikovane-označene**Dio 3**

- (1) Službeni veterinar vrši provjeru identifikacionih oznaka životinja koja se dopremljene na klanje.
- (2) Životinje koje nijesu identifikovane i za koje se ne može utvrditi identitet moraju se odvojeno usmrstiti, a meso tih životinja ne smije se koristiti za ishranu ljudi.
- (3) Radi zaštite dobrobiti konja, konji se mogu klati van klanice ili u klanici i ako nijesu identifikovani, pod uslovom da se podaci o identifikaciji dostave prije stavljanja zdravstvene oznake.
- (4) Službeni veterinar može zabraniti klanje životinja kod kojih je koža ili krzno u takvom stanju da postoji opasnost od kontaminacije mesa tokom klanja i naredi čišćenje ili pranje kože ili krzna prije klanja.
- (5) Klanje životinja koja boluju od bolesti ili se nalaze u stanju koje se može prenijeti na životinje ili ljude kod rukovanja ili konzumiranja njihovog mesa, odnosno životinje koje pokazuju kliničke znakove bolesti ili iscrpljenosti i mršavosti, moraju se odvojeno usmrstiti od ostalih životinja, a meso tih životinja se ne smije koristiti za ishranu ljudi.
- (6) Klanje životinja za koje se sumnja da boluju od bolesti koja može štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja mora se odložiti i životinje se moraju podvrgnuti detaljnom ante mortem pregledu i uzeti uzorci za laboratorijsko ispitivanje kao dopuna ante mortem pregleda.
- (7) Životinje iz stava 6 ovog dijela moraju se zaklati odvojeno ili na kraju redovnog klanja uz preduzimanje svih potrebnih mjera predostrožnosti radi sprječavanja kontaminacije ostalog mesa prema potrebi.
- (8) U slučaju sumnje da životinje sadrže ostatke veterinarskih lijekova u količinama koje su veće od propisanih ili ostatke zabranjenih supstanci službeni veterinar uzima uzorke za laboratorijsko ispitivanje i naređuje odlaganje klanja do dostavljanja laboratorijskih rezultata.
- (9) Klanja životinja za koje se sumnja ili je potvrđena bruceloza, tuberkuloza ili salmonela vrši se pod nadzorom službenog veterinara radi sprečavanja kontaminacije drugih životinja i mesa drugih životinja.
- (10) Životinje koje su dopremljene u klanicu moraju se zaklati u toj klanici, osim u slučaju većeg kvara na klaničnoj opremi, kada se klanje može obaviti u drugoj klanici po nalogu službenog veterinara.

Postupanje u slučaju ugrožavanja dobrobiti životinja**Dio 4**

- (1) Ukoliko se za vrijeme klanja ili usmrćivanja ugrožava dobrobit životinja, službeni veterinar naređuje mjere za otklanjanje nepravilnosti, odnosno smanjivanje ili obustavljanje klanja.
- (2) Ukoliko se prilikom transporta životinja u klanicu, ugrožava dobrobit životinja službeni veterinar preduzima mjere u skladu sa zakonom kojim je uređena zaštita dobrobiti životinja.

Meso koje je nepodesno za ishranu ljudi**Dio 5**

Meso je nepodesno za ishranu ljudi ako:

- 1) potiče od životinja koje nijesu bile podvrgnute ante mortem pregledu, osim ako se radi o odstrijeljenoj divljači;
- 2) potiče od životinja čiji nus proizvodi nijesu podvrgnuti post mortem pregledu, osim ukoliko nije posebnim propisom drugačije određeno;
- 3) potiče od životinja koje su uginule, mrtvorodenih, nerođenih ili životinja mladih od sedam dana, a koje su zaklane;
- 4) meso potiče sa mjesta ubodnih rana;
- 5) potiče od životinja koje su oboljele od bolesti u skladu sa zdravstvenim uslovima životinja za proizvodnju hrane, osim u slučajevima utvrđenim Odjeljkom 4 ovog priloga;
- 6) potiče od životinja oboljelih od septikemija, pijemija, toksemija ili viremija;
- 7) nije u skladu sa propisanim mikrobiološkim kriterijumima;
- 8) pokazuje znake invazije parazitima;
- 9) sadrži rezidue ili kontaminante u količinama većim od propisanih;
- 10) potiče od životinja ili trupova koji sadrže ostatke zabranjenih supstanci ili od životinja koje su bile liječene zabranjenim supstancama;
- 11) u jetri i bubrezima životinja starijih od dvije godine utvrđeno prisustvo teških metala;
- 12) potiče od životinja koje su nepropisno tretirano sredstvima za dekontaminaciju;
- 13) je nepropisno tretirano jonizujućim zračenjem ili UV zracima;
- 14) sadrži strana tijela, osim kod odstrijeljene divljači;
- 15) sadrži povećan nivo radioaktivnosti;
- 16) pokazuje patoanatomske promjene, anomalije u konzistenciji, nedovoljno iskrvarenje (osim kod odstrijeljene divljači) ili organoleptičke anomalije, a naročito intenzivan miris polnih karakteristika;
- 17) potiče od iscrpljene i mršave životinje;
- 18) sadrži specifični rizični materijal, osim u slučajevima utvrđenim posebnim propisom;
- 19) je prljavo ili sadrži fekalna ili druge nečistoće;
- 20) sadrži krv, koja zbog zdravstvenog stanja životinje od koje potiče ili kontaminacije tokom procesa klanja, može predstavljati opasnost za zdravlje ljudi ili zdravlje životinja;
- 21) predstavlja opasnost za zdravlje ljudi ili zdravlje životinja.

Odjeljak III**UČESTALOST SLUŽBENIH KONTROLA****Pružanje pomoć pri vršenju službenih kontrola****Dio 1**

Pri obavljanju službenih kontrola službenom veterinaru mogu pomagati druga fizička lica (u daljem tekstu: pomoćnici) i to za obavljanje sljedećih kontrola:

- 1) prikupljanje podataka o dobroj higijenskoj praksi i postupcima zasnovanim na HACCP principima;
- 2) koje se odnose na ante mortem preglede, zaštitu dobrobiti životinja, kontrolu životinja, uključujući i odabir životinja;
- 3) koja se odnose na post mortem preglede, pružanje pomoći pri stavljanju zdravstvenih oznaka, sakupljanja uzoraka, obrade i pakovanja uzoraka, vođenja evidencija.

Organizacija službene kontrole**Dio 2**

- (1) Službenu kontrolu mora da vrši službeni veterinar:
 - 1) u klanicama, tokom ante mortem i post mortem pregleda; i
 - 2) u objektima za obradu odstrijeljene divljači, tokom post mortem pregleda.
- (2) Službeni veterinar ne mora biti prisutan u vrijeme obavljanja ante mortem pregleda u klanici manjeg obima poslovanja i u objektima za obradu divljači koji se određuju na osnovu analize rizika (manji obim klanja - ako takvi objekti postoje) ako je:
 - 1) službeni veterinar obavio ante mortem pregled na gazinstvu porijekla, provjerio podatke o lancu ishrane i saopštio rezultate provjere pomoćniku u klanici;
 - 2) pomoćnik u klanici utvrdio da podaci o lancu ishrane ne ukazuju na bilo kakav rizik za bezbjednost hrane i da su opšte zdravstveno stanje i dobrobit životinje zadovoljavajući.
- (3) Službeni veterinar ne mora biti prisutan cijelo vrijeme tokom pregleda poslije klanja ako:
 - 1) pomoćnik obavlja post mortem pregled i odvaja sa strane meso sa anomalijama, kao i ostalo meso od te životinje;
 - 2) službeni veterinar naknadno pregleda svo meso;
 - 3) pomoćnik dokumentuje svoje postupke i nalaze na način koji omogućava službenom veterinaru da se uvjeri da je postupljeno na propisani način.
- (4) Službeni veterinar mora biti prisutan cijelo vrijeme tokom post mortem pregleda ako:
 - 1) su životinje prinudno zaklane;

- 2) se sumnja da životinje boluju od bolesti koja može štetno djelovati na zdravlje ljudi;
 - 3) goveda potiču iz stada koje nije proglašeno službeno slobodnim od tuberkuloze;
 - 4) goveda, ovce i koze potiču iz stada koje nije proglašeno službeno slobodnim od bruceloze;
 - 5) se pojavi bolest na koju su životinje prijemčive;
 - 6) su pojačane kontrole radi predostrožnosti radi nove bolesti i bolesti sa liste OIE-a.
- (5) Službeni veterinar ili pomoćnik treba da budu prisutni u objektima za rasijecanje mesa dok se meso obrađuje.

Odjeljak IV POST MORTEM PREGLEDI

Goveda

Dio 1

A. Goveda mlađa od šest nedjelja

Post mortem pregled trupova i jestivih nus proizvoda goveda mlađa od šest nedjelja obuhvata vizuelni pregled:

- 1) glave i vrata; zarezivanje i pregled retrofaringealnih limfnih čvorova (*Lnn retropharyngiales*), pregled usne šupljine i ždrijela i palpaciju jezika;
- 2) pluća, dušnika i jednjaka; palpaciju pluća; zarezivanje i pregled bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifurcationes, eparteriales i mediastinales*), a dušnik i glavni ogranci bronhija moraju se otvoriti po dužini, a donja trećina pluća zarezati vertikalno u odnosu na glavnu osu (rezovi se ne obavljaju, ako pluća nijesu namijenjena ishrani ljudi);
- 3) srčane maramice i srca, s tim da se srce zareže uzdužno, radi otvaranja srčane komore i srčane pregrade;
- 4) dijafragme;
- 5) jetre, limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*) palpaciju prema potrebi, zarezivanje jetre i njenih limfnih čvorova;
- 6) želudačno-crijevnog trakta, mezenterijuma i limfnih čvorova oko želuca i mezenterijuma (*Lnn. gastrici et mesenterici craniales i caudales*); palpaciju i prema potrebi, zarezivanje limfnih čvorova oko želuca i mezenterijuma;
- 7) palpaciju slezine, prema potrebi;
- 8) bubrega i prema potrebi, zarezivanje bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
- 9) porebrice i potrbušine;
- 10) i palpaciju područja oko pupka i zglobova i prema potrebi, zarezivanje područje oko pupka i otvaranje zglobova i pregleda sinovijalne tečnosti.

B. Goveda starija od šest nedjelja

Post mortem pregled trupova i jestivih nus proizvoda goveda starijih od šest nedjelja obuhvata vizuelni pregled:

- 1) glave i ždrijela; zarezivanje i pregled mandibularnih, retrofaringealnih i parotidnih limfnih čvorova (*Lnn retropharyngiales, mandibulares i parotidei*) pregled spoljašnjih mišića za žvakanje (*m. masseter*) na kojima se naprave dva reza paralelno sa donjom vilicom, kao i pregled unutrašnjih mišića za žvakanje (*m. pterygoideus*) koji se zarežu jednim rezom, a jezik se mora osloboditi da bi se mogao obaviti detaljan vizuelni pregled usne šupljine, ždrijela i vilice;
- 2) dušnika, jednjaka i palpaciju pluća; zarezivanje i pregled bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifurcationes, eparteriales i mediastinales*), a dušnik i glavni ogranci bronhija moraju se otvoriti po dužini, a donja trećina pluća zarezati vertikalno u odnosu na glavnu osu (rezovi se ne obavljaju ako pluća nijesu namijenjena ishrani ljudi);
- 3) srčane maramice i srca, pri čemu se srce zareže uzdužno, radi otvaranja srčane komore i pregrade;
- 4) dijafragme;
- 5) palpaciju jetre, limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*), zarezivanje na unutrašnjoj strani jetre i baze kaudalnog reznja –špigelovog reznja (*lobus caudatus*) kako bi se pregledali žučni kanali jetre;
- 6) želudačno-crijevnog trakta i limfnih čvorova oko želuca i mezenterijuma (*Lnn. gastrici et mesenterici craniales i caudales*), palpaciju i prema potrebi, zarezivanje limfnih čvorova oko želuca i mezenterijuma;
- 7) palpaciju slezine, prema potrebi;
- 8) bubrega i prema potrebi, zarezivanje bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
- 9) porebrice i potrbušine;
- 10) muških polnih organa (osim ukoliko nijesu uklonjeni);
- 11) palpaciju i zarezivanje vimena i pripadajućih limfnih čvorova prema potrebi, (*Lnn. supramamarii*) a kod krava se svaka polovina vimena mora otvoriti dugim dubokim rezom od cisterne (*sinus lactiferes*) i zarezivanje limfnih čvorova vimena, osim ako vime nije namijenjeno za ishrani ljudi.

Ovce i koze

Dio 2

Post mortem pregled trupova i jestivih nus proizvoda ovaca i koza obuhvata vizuelni pregled:

- 1) glave nakon skidanja kože i u slučaju sumnje, pregled ždrijela, usta, jezika i retrofaringealnih i parotidnih limfnih čvorova (ne obavljaju se ovi ako glava, jezik i mozak nijesu namijenjena ishrani ljudi);
- 2) pluća, dušnika i jednjaka, palpaciju pluća i bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifurcationes, eparteriales i mediastinales*) i zarezivanje i pregled ovih organa u slučaju sumnje;
- 3) srčane maramice i srca i zarezivanje i pregled srca u slučaju sumnje;
- 4) dijafragme;
- 5) jetre, limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*), zarezivanje na viscelarnoj strani jetre kako bi se pregledali žučni kanali jetre;

- 6) želudačno-crijevnog trakta, mezenterijuma i limfnih čvorova želuca i trbušne maramice (*Lnn. gastrici et mesenterici craniales i caudales*);
- 7) palpacije slezine, prema potrebi;
- 8) bubrega i prema potrebi, zarezivanje bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
- 9) porebrice i potrbušine;
- 10) muških polnih organa (osim ukoliko nijesu uklonjeni);
- 11) vimena i pripadajućih limfnih čvorova;
- 12) palpacije područja oko pupka i zglobova mladih životinja i prema potrebi, zarezivanje područje oko pupka i otvaranje zglobova i pregleda sinovijalne tečnosti.

Kopitari

Dio 3

(1) Post mortem pregled trupova i jestivih nus proizvoda kopitara obuhvata vizuelni pregled:

- 1) glave i vrata i zarezivanje mandibularnih, retrofaringealnih i parotidnih limfnih čvorova (*Lnn. retropharyngiales, mandibulares i parotidei*) i palpaciju jezika koji se mora osloboditi da bi se mogao obaviti detaljan vizuelni pregled usne šupljine, ždrijela i vilice;
- 2) pluća, dušnika i jednjaka, palpacija pluća i prema potrebi zarezivanje bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifucationes, eparteriales i mediastinales*) i zarezivanje i pregled ovih organa u slučaju sumnje;
- 3) pluća, dušnika i jednjaka; palpacija pluća; palpacija i prema potrebi, zarezivanje bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifucationes, eparteriales i mediastinales*) pri čemu se dušnik i glavni ogranci bronhija moraju otvoriti po dužini, a donja trećina pluća zarezati vertikalno u odnosu na glavnu osu (ne obavljaju se ako pluća nijesu namijenjena ishrani ljudi);
- 4) srčane maramice i srca, pri čemu se srce zarezuje uzdužno kako bi se otvorile srčane komore i zarezala srčana pregrada;
- 5) dijafragme;
- 6) palpacije jetre, i prema potrebi zarezivanje limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn. portales*);
- 7) želudačno-crijevnog trakta, mezenterijuma i limfnih čvorova oko želuca i mezenterijuma (*Lnn. gastrici et mesenterici craniales i caudales*), palpaciju i, prema potrebi, zarezivanje limfnih čvorova oko želuca i mezenterijuma;
- 8) palpaciju slezine prema potrebi;
- 9) bubrega i, prema potrebi, zarezivanje bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
- 10) porebrice i potrbušine;
- 11) muških polnih organa (osim ukoliko nijesu uklonjena);
- 12) vimena i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. supramamarii*) i prema potrebi, zarezivanje limfnih čvorova vimena,
- 13) palpaciju područja oko pupka i zglobova mladih životinja i, prema potrebi, zarezivanje područje oko pupka i otvaranje zglobova i pregleda sinovijalne tečnosti.
- 14) na melanozu i melanome svih sivih ili bijelih konji pregledom mišića i limfnih čvorova (*Lnn. subrhomboidei*) i pregledom plečke ispod lopatične hrskavice nakon što se olabave vezivni mišići jedne plečke i otvore bubrezi rezom kroz cijeli bubrež i pregledom bubrega.

Svinje

Dio 4

(1) Post mortem pregled trupova i jestivih nus proizvoda svinja obuhvata vizuelni pregled:

- 1) glave, ždrijela, usne šupljine i jezika;
- 2) pluća, dušnika i jednjaka;
- 3) srčane maramice i srca;
- 4) dijafragme;
- 5) jetre i limfnih čvorova jetra i pankreasa (*Lnn. portales*);
- 6) želudačno-crijevnog trakta i limfnih čvorova oko želuca i mezenterijuma (*Lnn. gastrici et mesenterici craniales i caudales*);
- 7) slezine;
- 8) bubrega,
- 9) porebrice i potrbušine;
- 10) muških polnih organa (osim ukoliko nijesu uklonjeni);
- 11) vimena i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. supramamarii*);
- 12) područja oko pupka i zglobova mladih životinja;

(2) Službeni veterinar obavlja dodatne postupke post mortem pregleda primjenom incizije i palpacije trupa i jestivih nus proizvoda klanja ako epidemiološki ili drugi podaci iz gazdinstva porijekla životinja ili informacije o lancu ishrane ili nalazi antemortem pregleda i/ili otkrivanja anomalija postmortem pregledom ukazuju na rizike za zdravlje ljudi, zdravlje ili dobrobit životinja.

(3) U zavisnosti od identifikovanih rizika dodatni post mortem pregled iz stava 2 ovog dijela obuhvata:

- 1) inciziju i pregled submaksilarnih limfnih čvorova (*Lnn. mandibulares*);
- 2) palpaciju pluća i bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifucationes, eparteriales i mediastinales*) pri čemu se dušnik i glavni ogranci bronhija moraju otvoriti po dužini, a donja trećina pluća zarezati vertikalno u odnosu na glavnu osu (ovi rezovi nijesu potrebni ako pluća nijesu namijenjena ishrani ljudi);
- 3) zarezivanje srca uzdužno kako bi se otvorile srčane komore i zarezala srčana pregrada;
- 4) palpaciju jetre i pripadajućih limfnih čvorova;
- 5) palpaciju i prema potrebi, inciziju limfnih čvorova oko želuca i mezenterijuma;
- 6) palpaciju slezine;
- 7) inciziju bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);

- 8) inciziju limfnih čvorova vimena;
- 9) palpaciju područja oko pupka i zglobova mladih životinja i, prema potrebi, zarezivanje područja oko pupka i otvaranje zglobova.

Živina

Dio 5

- (1) Službeni veterinar vrši post mortem pregled živine u skladu sa Odjeljkom I i III ovog priloga i preglede:
 - 1) unutrašnjih organa i tjelesnih šupljina živine zaklane tog dana, uzimanjem reprezentativnog uzorka;
 - 2) na slučajnom uzorku, djelova živine ili cijelih trupova koji su nakon pregleda poslije klanja ocijenjeni nepodesnim za ishranu ljudi, uzimanjem uzorka slučajnim odabirom iz svake proizvodne serije živine istog porijekla; i
 - 3) kada postoji sumnja da je meso živine nepodesno za ishranu ljudi.
- (2) Ako se radi o živini koja se uzgaja za proizvodnju masne jetre (*foie gras*) ili o živini sa odloženom evisceracijom koja je dobijena na gazdinstvu porijekla, post mortem pregled obuhvata i kontrolu uvjerenja koja prati trupove, a ako se ti trupovi prevoze direktno sa gazdinstva u objekat za rasijecanje, post mortem pregled obavlja se u objektu za rasijecanje.

Lagomorfi iz uzgoja

Dio 6

Post mortem pregled lagomorfa iz uzgoja vrši se u skladu sa dijelom 5 ovog odjeljka.

Divljač iz uzgoja

Dio 7

- (1) Post mortem pregled divljači iz uzgoja uključuje palpaciju i prema potrebi inciziju onih djelova životinje kod kojih je došlo da promjena ili koji su sumnjivi iz bilo kojeg drugog razloga.
- (2) Postupci post mortem pregleda za goveda, ovce, svinje i živinu primjenjuju se i na odgovarajuću vrstu divljači iz uzgoja.
- (3) Ako su životinje zaklane na gazdinstvu službeni veterinar mora pregledati zdravstveno uvjerenje koje prati trupove životinja.

Divljač

Dio 8

A. Post mortem pregled poslije odstrijela divljači

- (1) Post mortem pregled poslije odstrijela divljači obavlja se odmah nakon prijema u objekat za obradu divljači.
- (2) Službeni veterinar pri vršenju pregleda divljači uzima u obzir izjavu ili podatke koje je dostavilo obučeno lice koje učestvuje u lovu u vezi sa ponašanjem životinje prije odstrijela u skladu sa posebnim propisom.
- (3) Službeni veterinar vrši post mortem pregled divljači poslije odstrijela koji obuhvata:
 - 1) vizuelni pregled trupa i njegovih šupljina, a prema potrebi i drugih organa radi:
 - a) otkrivanja svih anomalija koje nijesu rezultat lova;
 - b) potvrđivanja da je smrt uzrokovana lovom, a ne drugim razlozima;
 - 2) laboratorijskog ispitivanja organoleptičkih anomalija, ako se na osnovu vizuelnog pregleda ne može ocijeniti upotreba mesa;
 - 3) palpaciju organa, prema potrebi;
 - 4) uzimanje uzoraka za ispitivanje rezidua koji nijesu rezultat procesa lova, uključujući i kontaminente iz okoline ako postoje ozbiljni razlozi za sumnju na prisutnost rezidua ili kontaminenata;
 - 5) otkrivanje promjena koje ukazuju da meso predstavlja opasnost za zdravlje, uključujući:
 - nenormalno ponašanje ili poremećaj opšteg stanja žive životinje na koje je ukazao lovac;
 - generalizovanu prisutnost tumora ili apscesa na različitim unutrašnjim organima ili mišićima;
 - artritis, orhitis, patološke promjene na jetri ili slezeni, upalu crijeva ili područja oko pupka;
 - prisutnost stranih tijela koji nijesu rezultat lova u tjelesnim šuplinama, želucu, crijevima ili mokraći, ukoliko je vidljiva promjena u boji porebrice i potrbušnice (ako postoje unutrašnji organi);
 - prisutnost parazita;
 - stvaranje velikih količina gasova u želudačno-crijevnom traktu uz promjenu boje unutrašnjih organa (ako postoje unutrašnji organi);
 - značajne anomalije u pogledu boje, konzistencije ili mirisa mišićnog tkiva i organa;
 - stare otvorene prelome;
 - izuzetnu mršavost i/ili opšte ili lokalne edeme;
 - svježe srašćivanje uz porebriku i potrbušnicu; i
 - druge promjene, kao što je raspadanje.
- (4) Kičmeni stub i glava moraju se rasjeći po dužini, ukoliko to zahtijeva službeni veterinar.
- (5) U slučaju sitne divljači kod koje nije obavljena evisceracija odmah nakon odstrijela, službeni veterinar mora obaviti pregled poslije odstrijela (post mortem) klanja na reprezentativnom uzorku životinja istog mjesta lova.
- (6) Ukoliko se pregledom iz stava 5 ovog dijela otkrije bolest koja je prenosiva na čovjeka ili bilo koja promjena, službeni veterinar mora obaviti dodatne preglede na cijeloj seriji radi određivanja podesnosti mesa za ishranu ljudi i potrebe vršenja pregleda svakoga trupa pojedinačno.
- (7) U slučaju sumnje iz stava 6 ovog dijela službeni veterinar može obaviti dodatna rasijecanja i preglede odgovarajućih djelova životinja radi postavljanja konačne dijagnoze

B. Meso divljači nepodesno za ishranu ljudi

Ukoliko se post mortem pregledom otkriju promjene na mesu divljači date u dijela 8 stav 3 tačka 5 ovog odjeljka i u slučajevima utvrđenim Odjeljkom II dio 5 ovog priloga meso je nepodesno za ishranu ljudi.

Službene kontrole za otkrivanje bolesti**Dio 9****A. Transmisivne spongiformne encefalopatije**

Post mortem pregled na TSE vrši se u skladu sa propisom kojim je uređeno sprječavanju pojave, otkrivanju, suzbijanju i iskorjenjivanju transmisivnih spongiformnih encefalopatija.

B. Cisticerkoza

- (1) Post mortem pregled na cisticerkozu goveda starijih od šest nedjelja i svinja vrši se u skladu sa dijelom 1 i 4 ovog odjeljka, a tokom pregleda mogu se vršiti i posebni serološki testovi.
- (2) Kod goveda starijih od šest nedjelja ne moraju se zarezivati mišići za žvakanje pri post mortem pregledu ako:
 - 1) je serološkom testom prije klanja utvrđen negativni nalaz na cisticerkozu;
 - 2) su uzgojena na gazdinstvu koje je službeno slobodno od cisticerkoze.
- (3) Ako meso nije zaraženo cisticerkozom i nije zahvatila cijelu životinju, dijelovi životinje koji nijesu zaraženi, mogu se koristiti za ishranu ljudi nakon zamrzavanja.

C. Trihineloz

- (1) Trupovi svinja (domaćih svinja, divljih svinja iz uzgoja i divljih svinja), kopitara i drugih vrsta koje obolijevaju od trihineloze moraju se ispitati na trihinelozu u skladu sa posebnim propisom.
- (2) Meso životinja zaraženih trihinelozom je nepodesno za ishranu ljudi.

D. Sakagija

- (1) Kopitari se moraju ispitati na sakagiju, a ispitivanje kopitara na sakagiju obuhvata obavezni pregled sluznice dušnika, grkljana, nosnih šupljina i sinusa i sinusnih šupljina, nakon rasijecanja glave na polovinu i rezanja nosne pregrade.
- (2) Meso konja kod kojih je dijagnostifikovana sakagija je nepodesno za ishranu ljudi.

E. Tuberkuloza

- (1) Životinje koje imaju pozitivnu ili sumnjivu reakciju na tuberkulinski test ili postoji sumnja na infekciju moraju se klasi odvojeno od drugih životinja uz preduzimanje mjera radi sprječavanja kontaminacije drugih trupova, linije klanja i lica koja se nalaze u klanici.
- (2) Meso životinja kod kojih su post mortem pregledom otkrivene lokalizovane tuberkulozne promjene na većem broju organa ili dijelova trupa je nepodesno za ishranu ljudi, a ako je tuberkulozna promjena otkrivena u limfnim čvorovima samo jednog organa ili dijela trupa, samo zaraženi organ ili dio trupa i pripadajući limfni čvorovi su nepodesni za ishranu ljudi.

F. Bruceloza

- (1) Životinje koje imaju pozitivnu ili sumnjivu reakciju na serološki test na brucelozu ili postoji sumnja na infekciju, moraju se klasi odvojeno od drugih životinja uz preduzimanje mjera radi sprječavanja kontaminacije drugih trupova, linije klanja i lica koja se nalaze u klanici.
- (2) Meso životinja kod kojih se post mortem pregledom otkriju promjene koje ukazuju na akutnu infekciju brucelozom je nepodesno za ishranu ljudi, a kod životinja koje pokazuju pozitivnu ili sumnjivu reakciju na brucelozu vime, genitalni trakt i krv su nepodesni za ishranu ljudi.

G. Salmonela

- (1) Službenu kontrolu vrši službeni veterinar i to:
 - 1) uzorkovanjem, uzimanjem najmanje 49¹ nasumično odabranih uzoraka u svakoj klanici svake godine, pod uslovom da koristi istu metodu i uzorkovanu površinu koju primjenjuje i subjekat poslovanju hranom; i/ili
 - 2) prikupljanjem svih podataka o ukupnom broju i broju pozitivnih uzoraka salmonele koje su subjekti poslovanju hranom uzeli u skladu sa propisom o mikrobiološkim kriterijumima za bezbjednost hrane; i/ili
 - 3) prikupljanjem svih informacija o ukupnom broju i broju pozitivnih uzoraka salmonele uzetih u okviru programa za otkrivanje salmonele.
- (2) U slučaju da se prilikom uzorkovanja utvrdi više pozitivnih uzoraka na salmonelu i ako nijesu ispunjeni propisani zahtjevi higijene procesa, službeni veterinar naređuje sprovođenje korektivnih mjera i vrši nadzor nad njihovim sprovođenjem.

¹ Ako su svi negativni, statističkom sigurnošću od 95% utvrđuje se da je prevalenca niža od 6%

PRILOG 2

SLUŽBENE KONTROLE ŠKOLJKI, PEKTINIDA I BODLJKOŽACA

Službene kontrole živih školjki

Dio 1

A. Proizvodna područja i područja za ponovno polaganjem živih školjki

- (1) Proizvodna područja u kojima se mogu sakupljati izlovljavanje živih školjki u zavisnosti od nivoa fekalnog zagađenja, razvrstavaju se u sljedeće kategorije: kategorija A, kategorija B i kategorija C.
- (2) U kategoriju A razvrstavaju se područja u kojima se smiju sakupljati/izlovljavati žive školjke namijenjene direktnoj ishrani ljudi, pod uslovom da ispunjavaju zdravstvene zahtjeve u skladu sa posebnim propisom.
- (3) U 80% uzoraka živih školjki sakupljenih iz područja kategorije A ne smiju sadržati više od 230 *E.coli* u 100g mesa školjki i međuljuštune tečnosti, a preostalih 20% uzoraka ne smije sadržavati više od 700 *E.coli* u 100g mesa školjki i međuljuštune tečnosti.
- (4) U kategoriju B razvrstavaju se područja u kojima se žive školjke sakupljaju/izlovljavaju i koje se mogu koristiti za ishranu ljudi nakon obrade u centru za prečišćavanje ili ponovnog polaganja u područja za ponovno polaganje pod uslovom da ispunjavaju zdravstvene zahtjeva utvrđenih posebnim propisom.
- (5) U 90% uzoraka živih školjki sakupljenih iz područja kategorije B ne smiju sadržati preko 4600 *E. coli* u 100 g mesa i međuljuštune tečnosti, a preostalih 10% uzoraka u živim školjkama ne smije preći graničnu vrijednost od 46.000 *E.coli* u 100g mesa školjki i međuljuštune tečnosti.
- (6) U kategoriju C razvrstavaju se područja u kojima se smiju sakupljati/izlovljavati žive školjke, a za ishranu ljudi mogu staviti tek nakon dužeg perioda ponovnog polaganja pod uslovom da ispunjavaju zdravstvene zahtjeva utvrđenih posebnim propisom.
- (7) U područjima kategorije B ne smije se preći granična vrijednost od 46.000 *E.coli* u 100g mesa školjki i međuljuštune tečnosti.
- (8) Prije razvrstavanja proizvodnih područja ili područja za ponovno polaganje mora se:
 - 1) sačiniti popis izvora zagađenosti ljudskog i životinjskog porijekla koji mogu biti uzrok zagađenosti proizvodnog područja;
 - 2) ispitati količina organskih zagađivača koja se ispušta tokom različitih godišnjih perioda, zavisno od sezonskih promjena u populacijama ljudi i životinja u porječju (slivovi, potoci), količini padavina, obradi otpadnih voda itd.;
 - 3) utvrditi promjena u kruženju zagađivača na osnovu djelovanja morskih struja, batimetrije i morskih mijena u proizvodnom području; i
 - 4) sačiniti program uzorkovanja školjki u proizvodnom području koji se zasniva na ispitivanju utvrđenih podataka i u kojem broj uzoraka, geografska raspoređenost tačaka uzorkovanja i učestalost uzorkovanja mora obezbijediti da rezultati analiza što reprezentativniji za određeno područje.
- (9) Ispitivanje *E.coli* i otkrivanje najvjerovatnijeg broja (MPN) vrši se referentom metodom u skladu sa EN ISO 16649-3, a mogu se primjenjivati i validovane alternativne metode koje su u skladu sa EN/ISO 16140.

B. Praćenje stanja u proizvodnim područjima i područjima za ponovno polaganje

- (1) Praćenje stanja u proizvodnim područjima i područjima za ponovno polaganje koja su razvrstana u kategorije A, b i C radi kontrole:
 - 1) zloupotreba u odnosu na porijeklo i određite živih školjki;
 - 2) mikrobioloških kriterijuma živih školjki u odnosu na proizvodna područja i područja za ponovno polaganje;
 - 3) prisutnosti planktona koji proizvode toksine u vodama proizvodnog područja i područja za ponovno polaganje i prisutnost biotoksina u živim školjkama; i
 - 4) prisutnosti hemijskih kontaminanata u živim školjkama.
- (2) Sprovođenje stanja iz stava 1 podtač. 2, 3 i 4 ove tačke vrši se na osnovu plana uzrokovanja.
- (3) Radi kontrole mikrobiološkog živih školjki uzimaju u obzir:
 - 1) moguće varijacije u zagađenju fekalnim bakterijama; i
 - 2) izvori zagađenosti iz stava 8 tačke A ovog dijela.
- (4) Radi kontrole prisutnosti planktona koji proizvode toksine u vodama proizvodnog područja i područja za ponovno polaganje i prisutnosti biotoksina u živim školjkama moraju se naročito uzeti u obzir moguće varijacije u prisutnosti planktona koji sadrže morske biotoksine a uzorkovanje se vrši:
 - 1) periodično radi otkrivanja promjena u sastavu planktona koji sadrži toksine i utvrđivanja njegove geografske raspoređenosti, a ukoliko dobijeni rezultati ukazuju na nakupljanje toksina u mesu školjki, obavlja se pojačano uzorkovanje;
 - 2) periodičnim testiranjem toksičnosti školjki iz ugroženog područja koje su najosjetljivije na kontaminaciju.
- (5) Uzorkovanje radi ispitivanja toksina u školjkama obavlja se jednom nedjeljno tokom perioda sakupljanja/izlovljavanja, a u određenim područjima ili za određene vrste školjki uzorkovanje može biti rede ako je procjenom rizika utvrđena niska opasnost od toksičnih pojava, a ukoliko je procjenom rizika utvrđena opasnost od toksina koji se javljaju u živim školjkama iz tih područja, uzorkovanje mora biti češće, ako procjena ukazuje da nedjeljno uzorkovanje nije dovoljno.
- (6) Ukoliko su poznate brzine nakupljanja toksina kod određene grupe vrsta školjki iz istog područja, vrsta školjki kod koje je brzina nakupljanja toksina najveća je referentna vrsta, referente vrste školjki kod kojih je nivo toksina ispod propisanih graničnih vrijednosti mogu se koristiti za ishranu ljudi, a ako je nivo toksina kod referentne vrste školjki iznad propisanih graničnih vrijednosti, sakupljanje/izlovljavanje ostalih vrsta školjki može se vršiti, ako se na osnovu dodatih ispitivanja na ostalim vrstama školjki dokaže da su nivoi toksina ispod propisanih graničnih vrijednosti.

- (7) Uzorci moraju biti reprezentativni za vođeni stub (dubina nasada) kod praćenja planktona i moraju pružati podatke o prisutnosti toksičnih vrsta kao i o pravcima razvoja populacija, a **ako se otkrije bilo** kakva promjena kod toksičnih populacija koja bi mogla dovesti do nakupljanja toksina, povećava se učestalost uzorkovanja školjki ili se područja preventivno zatvaraju dok se ne dobiju rezultati ispitivanja na toksine.
- (8) Planovi uzorkovanja radi provjere prisutnosti hemijskih kontaminanata moraju da omoguće otkrivanje prekoračenja graničnih vrijednosti utvrđenih propisom o kontaminantima u hrani.

C. Postupanja na osnovu praćenje stanja u razvrstanim područjima za ponovno polaganje i proizvodnim područjima (monitoringa)

- (1) Kada rezultati uzorkovanja pokažu da nijesu ispunjeni propisani zdravstveni zahtjevi za školjke ili da postoji druga opasnost za zdravlje ljudi službeni veterinar zabranjuje sakupljanje/izlovljavanje živih školjki iz tog područja.
- (2) Službeni veterinar dozvolice sakupljanje/izlovljavanje živih školjki iz stava 1 ove tačke ako su zdravstveni zahtjevi za školjke u skladu sa propisanim.
- (3) Dozvola iz stava 2 ove tačke izdaće se ako su najmanje dva uzastopna rezultata, dobijena u razmaku od najmanje 48 sati, pokazala da je nivo toksina ispod propisanih graničnih vrijednosti pri čemu može uzeti u obzir podatke o razvoju fitoplanktona, a ukoliko postoje pouzdani podaci o dinamici toksičnosti u određenom području i pod uslovom da postoje najnoviji podaci koji ukazuju na smanjenje toksičnosti, službeni veterinar može dozvoliti ponovno sakupljanje/izlovljavanje živih školjki ako rezultati jednog jedinog uzorkovanja pokažu da nijesu prekoračene propisane granice.

D. Dodatni zahtjevi za praćenje stanja u razvrstanim područjima za ponovno polaganje i proizvodnim područjima

- (1) Službeni veterinar kontinuirano kontroliše razvrstano proizvodno područje u kojem je zabranjeno sakupljanje/izlovljavanje školjaka, radi sprječavanja njihovog stavljanja na tržište zbog štetnosti za zdravlje ljudi.
- (2) Kontrola iz stava 1 ove tačke pored praćenja stanja u proizvodnim područjima i područjima za ponovno polaganje obuhvata i laboratorijska ispitivanja radi provjeravanja ispunjava propisanih zahtjeva tokom proizvodnje, prerade i distribucije živih školjki.
- (3) Kontrolama iz stava 2 ove tačke provjerava se da li su količine morskih biotoksina i kontaminanata iznad propisanih graničnih vrijednosti i da limikrobiološki kriterijumi predstavljaju opasnost za zdravlje ljudi.

Službene kontrole pektinida i morskih gastropoda koji se ne hrane filtracijom izlovljenih van razvrstanih proizvodnih područja

Dio 2

Službene kontrole pektinida i pektinida i morskih gastropoda koji se ne hrane filtracijom, a izlovljeni su van razvrstanih proizvodnih područja vrše rilikom licitacije riba, u otpremnim centrima i objektima za preradu radi ispunjenosti propisanih zdravstvenih zahtjeva za žive školjke.

PRILOG 3

SLUŽBENE KONTROLE PROIZVODA RIBARSTVA

Službene kontrole proizvodnje i stavljanja na tržište proizvoda ribarstva

Dio 1

- (1) Službene kontrole proizvodnje i stavljanja na tržište proizvoda ribarstva obuhvataju:
 - 1) redovnu provjeru higijenskih uslova pri iskrcaju i prvoj prodaji;
 - 2) redovne kontrole brodova i objekata na kopnu, uključujući licitaciju riba i prodaju na veliko riba radi provjere:
 - a) rukovanja proizvodima ribarstva;
 - b) zahtjeve higijene i temperaturnih zahtjeva; i
 - c) održavanja čistoće objekta, uključujući brodove, brodska postrojenja, opreme i higijene zaposlenih lica; i
 - d) uslova tokom skladištenja i prevoza.
- (2) Službene kontrole brodova vrše se kada brod uplovi u luku, prilikom iskrcaavanja proizvoda ribarstva u lukama bez obzira na zastavu koju brod vije.

Službene kontrole proizvoda ribarstva

Dio 2

Službene kontrole proizvoda ribarstva obuhvataju:

- 1) organoleptička ispitivanja nasumično, u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije, radi provjere propisanih kriterijuma svježine;
- 2) uzimanje uzoraka za laboratorijska ispitivanja nivoa ukupnog isparljivog azota (TVB-N-a) i trimetilamin azota (TMA-N) ili po potrebi i drugih kontaminanta u skladu sa posebnim propisima, ako se organoleptičkim ispitivanjem posumnja u svježinu proizvoda ribarstva;
- 3) nasumična testiranja na prisustvo histamina;
- 4) uzimanje uzoraka u skladu sa programom monitoringa rezidua;
- 5) mikrobiološka ispitivanja u skladu sa propisom o mikrobiološkim kriterijumima za hranu;
- 6) nasumične vizuelne preglede proizvoda ribarstva radi otkrivanja vidljivih parazita;
- 7) sprovođenje postupaka kojima se sprječava stavljanje na tržište otrovnih riba iz porodica *Tetraodontidae*, *Molidae*, *Diodontidae* i *Canthigasteridae* i proizvoda ribarstva koji sadrže biotoksine kao što je ciguatoksin ili druge toksine opasne za zdravlje ljudi;
- 8) sprovođenje postupaka kojima se obezbjeđuje da na tržište budu stavljeni samo proizvodi ribarstva dobijeni od školjki, bodljokožaca, plaštaša i morskih puževa koji ispunjavaju propisane zahtjeve.

Proizvodi ribarstva nepodesni za ishranu ljudi

Dio 3

Proizvodi ribarstva su nepodesni za ishranu ljudi ako se:

- 1) organoleptičkim, hemijskim, fizičkim ili mikrobiološkim ispitivanjima ili pregledima na parazite utvrdi da nijesu ispunjeni propisani zahtjevi;
- 2) utvrdi da jestivi dijelovi sadrže kontaminante ili rezidue u količinama iznad maksimalno dozvoljenih graničnih vrijednosti;
- 3) utvrdi da potiču od:
 - a) otrovnih riba;
 - b) proizvoda ribarstva koji ne ispunjavaju propisane zahtjeve za biotoksine iz stava 1 tačka 7 dijela 2 ovog priloga;
 - c) školjki, bodljokožaca, plaštaša ili morskih puževa koji sadrže morske biotoksine u ukupnim količinama iznad maksimalno dozvoljenih količina koji ispunjavaju propisane zahtjeve.

PRILOG 4

SLUŽBENE KONTROLE SIROVOG MLIJEKA, KOLOSTRUMA I MLIJEČNIH PROIZVODA**Kontrola gazdinstva za proizvodnju sirovog mlijeka i kolostruma****Dio 1**

- (1) Službene kontrole na gazdinstvima životinja za proizvodnju sirovog mlijeka i kolostruma vrše se radi provjere zdravstvenog stanja životinja i upotrebe veterinarskih lijekova.
- (2) Kontrole iz tačke 1 ovoga dijela vrše se veterinarskim pregledima.
- (3) Službenom kontrolom iz stava 1 ovog dijela vrši se i provjera ispunjenosti higijenskih zahtjeva.

Kontrola sirovog mlijeka i kolostruma**Dio 2**

- (1) Kontrola sirovog mlijeka i kolostruma vrši se radi provjere ispunjavanja zdravstvenih i higijenskih zahtjeva za proizvodnju mlijeka i kolostruma.
- (2) Kontrole iz stava 1 ovog dijela obuhvata kontrolu u pogledu broja mikroorganizama i somatskih ćelija.
- (3) Ukoliko se kontrolom iz stava 2 ovog dijela utvrdi da mlijeko i kolostrum ne ispunjavaju propisane zahtjeve isporuka sirovog mlijeka i kolostruma u pogledu broja mikroorganizama i somatskih ćelija službeni veterinar može zabraniti isporuku sirovog mlijeka i kolostruma sa tog gazdinstva ili naložiti njegovu obradu prije upotrebe za ljudsku ishranu.

PRILOG 5

SLUŽBENE KONTROLE USLOVA SMJEŠTAJA I SISTEMA UZGOJA ŽIVOTINJA

Službene kontrole vrše se radi provjere:

- 1) da li hrana za životinje potiče iz objekta koji ispunjavaju propisane zahtjeve higijene, a ako se životinje hrane sijenom ili usjevima da li su primjereno obrađeni, osušeni i/ili peletirani, prema potrebi;
- 2) da li se na životinje koje se uvode u stado ili se drže u karantinu primjenjuje sistem „sve unutra/sve van-napolje” radi sprečavanja unošenja bolesti, ukoliko je moguće;
- 3) sprečavanja pristupa životinja spoljašnjim prostorima, osim ako subjekt poslovanju hranom procjenom rizika dokaže da vremenski period, prostorije i okolnosti spoljašnjeg pristupa ne predstavlja od unošenja bolesti u stado;
- 4) vođenja evidencije dostupnosti podataka o životinjama od rođenja do klanja i uslovima njihovog držanja u skladu sa posebnim propisom;
- 5) da li se koristi primjereno obrađena stelja radi sprečavanja pojave ili unošenje bolesti;
- 6) lične higijene zaposlenih lica u objektima;
- 7) postupaka kojima se kontroliše pristup objektima u kojima se drže životinje;
- 8) pristupa životinja odlagalištima otpada ili kućnom smeću;
- 9) kontrole i iskorjenjivanja štetočina;
- 10) ispuštanja otpadnih voda i taloga iz postrojenja za njihovu obradu u područja koja su dostupna životinja.

OBRAZAC 1

UVJERENJE
O ZDRAVSTVENOM STANJU ŽIVIH ŽIVOTINJA KOJE SE SA GAZDINSTVA DOPREMAJU U KLANICU

Broj uvjerenja:**Nadležni organ/slужba:****1. Identifikacija životinja**

Vrsta:

Broj životinja:

Identifikaciona oznaka:

2. Porijeklo životinja

Adresa gazdinstva porijekla:

Identifikacija broja gazdinstva:

3. Odredište životinja

Životinje se prevoze u sljedeću klanicu:

Sljedećim prevoznim sredstvom:

4. Ostali bitni podaci.....
.....
.....**5. Izjava**

Ja, dolje potpisani, potvrđujem da:

- su gore opisane životinje pregledane na gore navedenom gazdinstvu u (vrijeme)..... dana(datum) te je utvrđeno da su zdrave;
- iz evidencija i dokumentacije koja se odnose na ove životinje utvrđeno je da životinje ispunjavaju propisane zahtjeve i da nije zabranjeno klanje životinja.

Sastavljeno u:

(mjesto)

Dana:

(datum)

Potpis službenog veterinara

.....

OBRAZAC 2

UVJERENJE
O ZDRAVSTVENOM STANJU ŽIVINE KOJA SE UZGAJA ZA PROIZVODNJU JETRENE PAŠTETE
I ŽIVINE SA ODLOŽENOM EVISCERACIJOM KOJA JE ZAKLANA NA GAZDINSTVU

Broj uvjerenja:

Nadležni organ/slужba:

1. Identifikacija trupova kod kojih nije obavljena evisceracija

Vrsta:

Broj:

2. Porijeklo trupova kod kojih nije obavljena evisceracija

Adresa gazdinstva:

3. Odredište trupova kod kojih nije obavljena evisceracija

Trupovi kod kojih nije obavljena evisceracija prevešće se u sledeću klanicu:

.....

4. Izjava

Ja, dolje potpisani, potvrđujem da:

- su gore opisani trupovi kod kojih nije obavljena evisceracija pripadaju živini koja je prije klanja bila pregledana na gore navedenom gazdinstvu u (vrijeme), dana (datum) te je utvrđeno da je zdrava
- je iz evidencija i dokumentacije koja se odnose na ove životinje utvrđeno je da životinje ispunjavaju propisane zahtjeve i da nije zabranjeno klanje predmetne živine.

Sastavljeno u:

(mjesto)

Dana:

(datum)

Potpis službenog veterinara

.....

OBRAZAC 3

UVJERENJE
O ZDRAVSTVENOM STANJU ŽIVOTINJA KOJE SU ZAKLANE NA GAZDINSTVU

Broj uvjerenja:**Nadležni organ/slужba:****1. Identifikacija životinja:**

Vrsta:

Broj životinja:

Identifikaciona oznaka :

2. Porijeklo životinja

Adresa gazdinstva porijekla:

Identifikacija broj gazdinstva:

3. Odredište životinja

Životinje se prevoze u sljedeću klanicu:

Sljedećim prevoznim sredstvom:

4. Ostali bitni podaci.....
.....
.....**5. Izjava**

Ja, dolje potpisani, potvrđujem da:

- su gore opisane životinje pregledane na gore navedenom gazdinstvu u(vrijeme), dana (datum) te je utvrđeno da su zdrave;
- da su gore opisane životinje zaklane na gazdinstvu i da su klanje i iskrvarenje izvršeni na ispravan način:; (datum i vrijeme klanja i iskrvarenja)
- je iz evidencija i dokumentacije koja se odnose na ove životinje utvrđeno je da životinje ispunjavaju propisane zahtjeve i da nije zabranjeno klanje predmetnih životinja.

Sastavljeno u:

(mjesto)

Dana:

(datum)

Potpis službenog veterinara

.....

OBRAZAC 4

UVJERENJE
O ZDRAVSTVENOM STANJU DIVLJAČI IZ UZGOJA KOJA JE ZAKLANA NA GAZDINSTVU PORIJEKLA
ZBOG OPASNOSTI

Broj uvjerenja:

Nadležni organ/slужba:

1. Identifikacija životinja

Vrsta:

Broj životinja:

Identifikaciona oznaka :

2. Porijeklo životinja

Adresa gazdinstva porijekla:

Identifikacija broj gazdinstva:

3. Odredište životinja

Životinje se prevoze u sljedeću klanicu:

Sljedećim prevoznim sredstvom:

4. Ostali bitni podaci.....
.....
.....**5. Izjava**

Ja, dolje potpisani, potvrđujem da:

- su gore opisane životinje pregledane prije klanja na gore navedenom gazdinstvu u (vrijeme), dana (datum) i utvrđeno je da su zdrave;
- je iz evidencija i dokumentacije koja se odnose na ove životinje utvrđeno je da životinje ispunjavaju propisane zahtjeve i da nije zabranjeno klanje predmetne živine.

Sastavljeno u:

(mjesto)

Dana:

(datum)

Potpis službenog veterinara

.....

OBRAZAC 5

ZAPISNIK O SLUŽBENOJ KONTROLI

1	Identifikacijski podaci	
	1.1.	Gazdinstvo porijekla (vlasnik, držalac)
		Ime/broj
		Adresa
		Broj telefona
	1.2.	Identifikacijski brojevi (dodajte posebni list)
		Ukupan broj životinja (po vrstama)
		Problemi identifikacije (ako postoje)
	1.3.	Identifikacija stada/jata/kaveza (ako je primjenjivo)
	1.4.	Životinjske vrste
	1.5.	Referentni broj zdravstvenog certifikata
2	Rezultati ante mortem pregleda	
	2.1.	Dobro stanje
	.	Broj zaraženih životinja
		Vrsta/razred/starost
		Opažanja (npr. grizenje repa)
	2.2	Životinje su isporučene prljave
	2.3.	Klinički nalazi (bolesti)
		Broj zaraženih životinja
		Vrsta/razred/starost
		Opažanja
		Datum pregleda
	2.4.	Laboratorijski nalazi (mikrobiološki, hemijski, serološki i drugi – uključiti rezultate kao što je priloženo)
3	Rezultati post mortem pregleda	
	3.1.	Nalazi broj zaraženih životinja (makroskopski)
		Vrsta/razred/starost
		Organ ili mjesto zaražene (zaraženih) životinja
		Datum klanja
	3.2.	Bolest (može se upotrijebiti šifra)
		Broj zaraženih životinja
		Vrsta/razred/starost
		Organ ili mjesto zaražene (zaraženih) životinja
		Djelomično ili u potpunosti neodobren trup (navesti razlog)
		Datum klanja
	3.3.	Laboratorijski rezultati
	3.4.	Drugi rezultati (npr. paraziti, strana tijela itd.)
	3.5.	Nalazi u pogledu dobrog stanja (npr. Slomljene noge)
4	Dodatne informacije	
5	Kontakt podaci	
	5.1.	Klaonica (broj odobrenja)
		Ime
		Adresa
		Broj telefona
	5.2.	E-mail adresa, ako postoji
6	Službeni veterinar (velikim štampanim slovima)	
		Potpis i pečat
7	Datum	
8	Broj strana priloženih ovom obrascu:	